

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr Q. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr G. Meina, Groningen; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr J. Strikwerda, Dordrecht; Dr J. Thijse, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Dr E. Visser, Arnhem; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.

Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned-Indië f6 — per jaar.

Advertentie: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Het jaar 1926, IV. — Uit de Schrift: Groot zijn voor den Heere (Luk. 1:15a). — Kerkelijk Leven: Het vonnis van Prof. H. J. A. M. VIII. Ons Kerkgenootschap. — Geestelijke Adviezen: De verzegelde werking van de Sacramenten. — Literatuur en Kunst: Straatsma, De Gantelhoer. — Grepen uit de Schrift. — Het Boek van de Week. — Stemmen uit onze Kerken: „De wateren onder de aarde”. — Uit de Buitenl. Kerken: Presbiteren. — Perschoon. — Kerknieuws.

HET JAAR 1926.

IV.

Tusschen twee perioden van activiteit.

Tusschen twee perioden van activiteit! Dit woord van den tegenwoordigen leider der S. D. A. P. droegt een cliché te worden. Er is geen beter bewijs denkbaar, hoe diep die uitdrukking is ingeslagen. Men heeft beweerd, dat de heer Albarda daarmee zijn partij en zichzelf voor den mal heeft gehouden. De kwalificatie „politieke misère” durfde hij niet uitspreken, zoo zegt men. Toch geloof ik, dat zijn woordenkeus minder te verklaren is uit niet-durven, dan uit een hopen op wat komen zal. Een leider, die geen hoop meer heeft, kan zijn biezen wel pakken.

Niettemin blijft het voor de S. D. A. P. een uitlating van gewicht. „Tusschen twee perioden van activiteit” onderstelt immers, dat er althans één periode van activiteit achter den rug is. En zeker, in het verleden heeft de S. D. A. P. enorme activiteit ontwikkeld. Maar vraagt men niet naar de kwantiteit, doch naar de kwaliteit van die activiteit dan kan het oordeel daarover niet gunstig luiden. Geloof men zonder eenig voorbehoud „Het Volk” dan zijn alle sociale hervormingen aan de S. D. A. P. te danken. Wel niet rechtstreeks. Maar dan toch zijdelings. De S. D. A. P. fungeerde als de knuppel in de hand van den voedrijver. Wie echter „Het Volk” appellabel acht aan de werkelijkheid ziet de dingen wel een beetje anders. Dan kan de sociaal-demokratische periode van activiteit gekarakteriseerd als een periode van hoogdravende beloften. De S. D. A. P. droeg de sleutels van Luilekkerlands poorten. Rammelen, dat ze deden! Maar ja, als men maar blijft rammelen en er gebeurt niets, als S. D. A. P.-ers, die intusschen een zetel met een kussen wisten te bemachtigen, het maar wat fijn vonden in den kapitalistische salon en de geuren der kapitalistische vleeschpotten hun met den dag dierbaarder werden, als de Wibauts toestanden, waarover zij voor een paar jaar zich nog opwonden, thans verdedigen als behorende tot de eerste werkelijkheden van den heilstaaf, dan moeten de volgelingen of steunen opnemen om er de poortwachter van Luilekkerland onder te begraven, of indutten en droomen van ook zoo'n zeteltje, waarop je zoo kapitaal door het kapitalisme bediend wordt. Steenigen is ten slotte een vermoedend werk. Althans vermoedender dan indutten. En de massa houdt van efficiëntie: met de minst mogelijke moeite het meest mogelijke bereiken. Daarom knikkebolt ze onder Albarda's Kerstrede toestemmend. Dat is mooi gezegd: tusschen twee perioden van activiteit. Wellicht zijn er gaten in het dak van het Concertgebouw gezocht: dure die overgangstijd toch niet te kort.

De activiteit der S. D. A. P. werd ook niet weinig verlamd door burenrucie. Naast haar stichting Luilekkerland verrees een andere: Luistlekkerland. De poortwachters van de laatste zijn nog guller met hun beloften. Ook hebben zij nog niet zulk een lange propaganda-campagne achter zich en hebben zij hun kelen nog niet zoo schor geschreeuwd. Daarenboven hebben zij nog niet zoo veel zeteltjes te beschermen en kunnen dus best wat hooger gooien. En wat meer is: terwijl Luilekkerland nog geen werkelijkheid is geworden, is Luistlekkerland het wel. Het heeft zijn centrum in Moskou. 't Is er wel een realiteit naar. Maar goed, 't is er dan toch één. En met behulp van camouflage en met de roode zon vlak in de oogen, kan men aan die nare realiteit wel een ideëlen schijn geven. Moskou verstaat de kunst zelfs scap-

tische gasten zoo te feteeren, dat ze er enthousiast vandaan komen. Geen wonder, dat de propagandistische knicht van de S. D. A. P. daarvoor luidt.

En toch, terwijl het verschillende andere partijen te vergeven is, wanneer zij verkeeren tusschen twee perioden van activiteit kan dit in de S. D. A. P. niet geduld. Immers, al is ze, behalve bij woelige gelegenheden, geen revolutionaire partij meer, maar Reformpartij, ze is het wel aan zichzelf verplicht oppositiepartij te blijven. Dat is het minste wat van haar kan worden verwacht. Maar zoover kon zij het dit jaar niet brengen. Tusschen twee perioden van activiteit betekent voor haar: tusschen twee perioden van oppositie. Doch tot een oppositie, welke eenigen naam mocht hebben, kon zij zich niet opschreeven. Wel hield een harer burgemeesters een rede op 't kante af, maar hij zorgde buiten schot te blijven. Wel werd er een Ontwapeningscongres op touw gezet, doch de onuitgesproken gedachte zweefde als een obsessie tusschen de vergaderden, dat als de sociaal-demokraten eens een minister-pakje zich kunnen laten aannemen, het leger toch wel versterkt zal mogen worden. Wel nam „Het Volk” groote allures aan door ook met een ochtendblad uit te komen, maar een advertentie vernadde, dat dit kon, omdat het verdrukte, uitgezogen, verhongerde, geknechte, geketende, vertrapte, op sterven na doode proletariaat zoo kapitaalkrachtig was.

Nochtans verdient de heer Albarda dank. Hij heeft hen, die politieke overzichten over 1926 hebben te schrijven, aan een typeerende uitdrukking geholpen.

Tusschen twee perioden van activiteit!

Dat kenschetst onze heele politiek in het afgelopen jaar.

En dan moet een goede dosis hoop ons nog worden ingespoten.

Want of in 1927 een nieuwe periode van activiteit zal aanbreken, kan men alleen maar wensen doch niet voorspellen.

De teekenen blijven voorspellen uit.

Tegen het einde van 1925 was met het aftreden van het ministerie-Colijn de laatste periode van activiteit reeds afgesloten. De politiek van den heer Snoeck Henkemans bleek kortzichtig genoeg om 's lands wagen in het moeras te rijden en het parlamentarisme tot passiviteit te doemen. Er zijn er genoeg geweest, die de parlementaire auto uit de omstrengeling van riet en wier en uit de zuiging van den modder zochten los te krijgen. Marchant werd er rood van. Dr de Visser bleek. Mr Limburg zag, kwam en verloor. Zij deden in elk geval hun best. Jhr de Geer vond deze oplossing: we laten het parlement in het moeras en we bouwen een ministerieële tribune aan den vasten wal, zoo houden we uit de verte contact met elkander. Natuurlijk kan hij elk oogenblik besluiten: ik laat de dames en heeren in het moeras maar schreeuwen, ik ga mijn eigen gang, ze kunnen me toch niets maken. Had hij een Mussolini-natuur dan had hij allang de moerasmenschen een goede gezondheid benevens een welterusten gewenscht. Maar onze minister-president is Italiaan noch Corsikaan, doch een voorzichtige Hollander. Hij heeft niet zooveel zwart bloed in zich, dat er uit hem maar een duodecimofascist zou kunnen groeien. Daarom heeft hij zich — zooals men dat tegenwoordig zou noemen — heel goed op het moeras „ingesteld”. Dat in die omstandigheden de plannen tot een bespoedigde drooglegging van de Zuiderzee grif werden goedgekeurd, laat zich verstaan. Kon het moeras ook maar in alle haast worden drooggelegd!

Het Kabinet-De Geer deed wat het kon. Herziening van eenige belastingwetten, vorming van een wegonfonds, bioskoop-wet waren het voornaamste, dat werd binnengehaald.

Maar het kan niet veel. Het moet zoowat de heele moerasfamilie te vriend zien te houden. Dat bindt het aan handen en voeten.

Het is te hopen, dat het aanblijft, zolang de parlementaire sight-seeing-car nog in het moeras verlooft. Mocht het Ned-Belg. Verdrag, dat door

de Tweede Kamer werd aangenomen, door de Eerste Kamer worden verworpen — en naar men weet, achten wij het in het landsbelang, dat dit geschiedt — dan wenschen wij van harte, dat er hoogstens de val van één minister mee gemoeid is.

En wat op onze politiek in haar geheel van toepassing is, is ook van kracht op elke politieke partij.

Al worden niet alle partijen er zoo door geblameerd als de S. D. A. P., zoo verkeeren toch alle tusschen twee perioden van activiteit, althans maken zij een passieve periode door.

De Communisten waren onderling verdeeld en peuzelen elkander op, zonder dat er — Communisten zijn immers menschen! — zelfs staarten kunnen overschieten, indien tenminste het tweedrachtproces niet wordt gestuit.

De Vrijheidsbond boogt als opvolger van de oude Liberale partij op een trotsch regenten-verleden. Maar die periode van activiteit begint zoo zachtjesaan al tot de grijze oudheid te behooren. Uitzicht op een nieuwe periode van activiteit bestaat er voor hem niet of de roode familie mocht de oudooms en -tantes nog eens uit hun armstoel komen halen om de parlementaire meerderheid te kunnen bereiken.

De Vrijzinnig-Democratische Partij probeerde haar eerste aktiviteits-kunsten te vertoonen. Marchant trad als goochelaar op. De goocheltoeren concentreerden zich om het gezantschap van den Paus. De Roomschen moesten er hun posities bij verliezen. Maar zij behielden ze. Tableau! Dit jaar bleek, hoe de Vrijzinnig-Democraten hierdoor veel van hun weinige krediet nog hadden verspeeld. Zij kunnen de aktiviteitsperiode wel verschuiven tot de Sociaal-Democraten hen gebruiken kunnen.

De Christelijk-Historische Partij boette door onderlinge verdeeldheid niet geringe kracht in. Doordat zij in meerderheid het wachtwoord van den leider Snoeck Henkemans volgde, moest zij Dr de Visser in nachtgewaad laten staan. De Hervormd (Gereformeerde) Staatspartij snoept de Christelijk-Historischen zijtjes af en om er niet meer te verliezen moesten de laatste wel wat zuurder gezicht trekken tegen de voormalige Coalitie-genooten dan zij vroeger plachten te doen. Zij leven in voortdurende vrees voor den galm van Lingbeek's stem. En vrees is niet de geschikte motor om kracht te ontwikkelen.

De Roomsche-Katholieken, die meenden, dat zij op het punt van het Gezantschap bij het Vaticaan niet mochten toegeven, aanvaardden daarmee de konsekwentie van voorloopige politieke onmacht. Het eert hen, dat zij tegenover het „demokratische bod” het beginsel boven de opportuniteit lieten spreken. Van de politieke scheur in hun midden viel minder te merken dan in vorige jaren.

Ook de Anti-revolutionaire Partij zag zich nog steeds een politieke rustkuur voorgeschreven. Voor haar innerlijk gestel kan dit zeker geen kwaad. Het is voor een politieke partij, welke telkens weer als „regeerings” partij moest optreden, probaat, dat zij eens kan uitblazen en dat zij eens van coalitie-relatiën ontheven, alleen kan gaan wandelen. Zij kan zich dan meer wijden aan versterking van haar organisatie en zich rustiger op de toepassing harer beginselen bezinnen. Voor de A.-R. Partij zelf zouden wij er niet rouwig om zijn, wanneer zij ook in 1927 en eerstvolgende jaren nog niet tot officiële activiteit werd opgeroepen. Zij kan reeds op een belangrijken staat van zoodanige activiteit wijzen. Want er bleef ook in 1926 iets in haar, dat in zekere mate ontrist. Dat is niet het geknabbel van de Kersten-partij. Dat mag — malgré Prof. Hugo Visscher — ook niet gezocht worden in „Leider en leiding”. Dat schuilt evenmin in de A.-R. kiezers. Dat valt stellig ook niet te ontdekken in wat er op haar program van actie staat. Maar veeleer is het gelegen in wat op haar program van actie niet staat. Evenwel biedt een jaar-overzicht niet de gepaste gelegenheid om dit nader te ontwikkelen.

Rampen kennen geen perioden van een jaar als ruimte tusschen twee aktiviteiten.

In het begin van het jaar werd ons land bezocht door wilden watersnood.

Kort daarop werd het bericht geseind van de hevige aardbeving in het Padangsche.

Spoortwegrampen en -rampjes spreidden schrik onder het reizend publiek.

En tegen het einde van het jaar waarde weer de griezelige griep rond, over het geheel genomen goedaardig ditmaal, maar toch niet zonder enkele gezinnen in droefheid over dierbare dooden te dompelen.

De oconomische ramp der werkloosheid ontbrak zelfs geen dag van dit jaar op het appel.

Doch ook de vreugde bleef niet tusschen twee perioden van aktiviteit steken.

Als nationale vreugde bij uitnemendheid kan hier vermeld het zilveren Huwelijksfeest van Koningin Wilhelmina en Prins Hendrik.

Aktiviteit is leven.

Hoe aktiever de mensch is, des te meer leeft hij.

Maar vooral: hoe aktiever de geloovige is, des te meer leeft hij den Heere.

Waar de aktiviteit des geloofs ook op politiek en sociaal gebied in 1926 vaardiger over ons geweest!

Bekeeren wij ons dan bij den aanvang van 1927 tot Hem, uit Wien al het willen en werken is naar Zijn welbehagen.

HEPP.

UIT DE SCHRIFT.

Groot zijn voor den Heere.

Wilt hij zal groot zijn voor den Heere.
Lucas 1:15a.

Ze moeten groot zijn, onze kinderen.

Daarover zijn alle opvoeders het wel eens.

Er is wellicht geen tijd geweest, waarin men zoo alles waagde en zoo zich om zijn kinderen behield als de onze. Ieder kind moet alles worden. Er is een onheilge wedijver dikwerf tusschen de ouders, om van hun kinderen het groote te maken, ja, het grotere.

Het groote. Dat is iets anders dan de groote. De groote kan er zijn onder eenvoudige ambachtslieden evengoed als onder ministers of helden. Maar men vraagt niet allereerst, dat het kind de groote zal zijn, maar dat hij het groote zal bereiken. Of het kind daarvoor later passen zal? Of het zich gelukkig zal kunnen gevoelen, stel het bereikt, op welke manier dan ook, het groote, dat doet minder ter zake. In het groote ligt het ideaal. En helaas blijkt er ook thans nog veel waars in de oude volkswijsheid: „elk meent zijn uil een valk te zijn”.

Dat er onder dat alles en door dat alles slachtoffers vallen, is niet te ontkennen. Gelukkig, dat zoo veel slachtoffers reeds zoo jong vallen, want dan kan er uit een mislukte gymnasiast of een „H. B. S.-er”, die „ophoudt”, nog iets groeien; iets heel nuttigs voor de maatschappij heeft menig „mislukte” gewrocht. Erger is het evenwel, dat er zoovele volwassenen zijn, die hun leven als mislukte moeten beschouwen. Ze voelen zich tegen de positie, die hun opgedrongen zijn dikwerf, niet opgewassen; ze hebben het groote wel bereikt, maar nu ze het bereikt hebben, zien ze tegen dat groote op, en ze vinden zichzelf erg nietig en ze voelen zich elken dag ongelukkig, maar ze moeten voort; het groote heeft niet veel aan hen; ze nemen bovendien een plaats in, die voor beteren zooveel meer geschikt was; en waarop beteren gaarne hun krachten aan een groote taak zouden willen wijden; maar het leven heeft hen eenmaal gegrepen en nu worden ze geleefd, en ze moeten wel dag op dag verder....

En misschien pochen de ouders nu wel: „mijn zoon (of mijn dochter!) heeft het ver gebracht.”

Neen, het ideaal voor het leven, is niet dat van Johannes de Dooper!

Als we dat leven in ons licht zien — och, wat is het dan een droevig bestaan. Een Jordaan-prediker. Met kemelsharen kleed. Ja, hij trekt een oogenblik de aandacht, maar niet „groot” maakt men hem; wat bereikt hij ten slotte? Hij heeft een werk te doen, maar dat werk is synoniem met sterven. „Hij moet wassen, maar ik minder worden”. En als hij getrouwd is, dan eindigt zijn leven in den kerker; hij verliest zijn hoofd. Neen „het” groote, datgene, wat wij groot noemen, heeft Johannes niet bereikt.

Vader en moeder, zoudt gij gaarne uw kind voor zoo'n leven van zelfopoffering willen opvoeden? En toch, deze Johannes was groot.

Neen, niet het groote onder de menschen bereikte hij.

Maar hij was groot voor den Heere.

Voor Gods aangezicht stond hij als een machtige figuur. Hij had een plaats der eere. En wat men op aarde ook van hem vond, in den hemel wist men hem groot.

Eene van de groote gevaren voor ons natuurlijk en voor ons geestelijk leven is deze, dat wij in onze gezinnen, dat we ook bij de opvoeding onzer

kinderen zoo nardsch gaan rekenen. Zeker, er is geloof noodig, om het anders te doen. Maar er is toch nog geloof?

Laten ouders verstaan, dat werkelijk het geluk niet te vinden is in het groote voor de wereld, maar dat alleen de groote gelukkig is. Dat geldt zoowel in natuurlijke als in geestelijken zin. Een groot schoenlapper, die zijn werk met ijver en lust verricht en het goed doet, is veel grooter dan een stumper van een dokter of een nimmer tegen zijn zaken opgewassen advocaat. Ja, een opperman, die zijn werk met blijdschap doet, God dankend voor zijn krachten, is gelukkiger en... vromer dan een dominee, die al zachtend zijn werk doet, omdat zijn ziel er niet bij is.

Maar dat betreft niet alleen het geluk voor dit leven.

Wat is er grooter dan groot te zijn voor den Heere?

Omdat we zoo weinig geestelijk leven, en zoo weinig geestelijk opvoeden, vergeten we dat zoo telkens weer. Vandaar onze kwaal.

Maar we moeten terug. Terug naar dat leven, waarbij we den maatstaf van het groot zijn voor den Heere weer aanleggen. En dit is het wonderlijke, die opperman, waarvan we spraken, is ook voor den Heere, ja vooral voor den Heere, grooter dan die dominee. Want de Heere meet anders dan wij.

Wanneer Christus in ons leven gekomen is, wanneer we Hem kennen, als Degene in Wien alleen onze hope is, dan hebben we ook in de opvoeding onzer kinderen een heilige roeping, om dien Christus „te beleven”.

„Want dat gevoelen zij in u, hetwelk ook in Christus Jezus was.” (Fil. 2).

Wat dan? Moeten we dan allemaal de nederigste ambten voor onze kinderen zoeken?

Neen, dat eischt God niet. Maar wel, dat we nederig zijn. En dat we ware grootheid alleen vinden in het groot zijn voor den Heere, groot in genade, groot in geloof; en dat we dat niet alleen als ideaal aan onze kinderen zullen voorstellen, maar dat we er ook in onze opvoeding naar zullen handelen.

En als dat geschiedt, dan weten we ons eenzijdig om Christus' wille verplicht al onze gaven en krachten te gebruiken, en onze kinderen tot inspanning van al hun krachten te bewegen, maar dan willen we anderzijds niet verder klimmen dan de ladder van ons kunnen hoog is.

Dan zijn we tevreden met wat God ons geeft.

Dan zijn we de knechten des Heeren. Gelukkig omdat we zooveel doen mogen voor de zaak van onzen Koning; steeds blijde, omdat we den rechten weg mogen bewandelen, mede bouwend aan het bouwwerk van dit leven, op een plaats voor ons geschikt.

Dan is de Heere, dan is 's Heeren zaak het grootste voor ons.

En dan zijn wij, en dan worden allen, die zoo leven, groot voor den Heere.

Omdat we grootheid kennen. Grootheid van genade; grootheid van barmhartigheid in Christus; grootheid van eigen levenstaak, ook al acht de wereld die niet.

Dan blijven we zwak. Dan blijven we ootmoedig.

En daarom zijn we sterk. En daarom zijn we de grooten.

J. W.

KERKELIJK LEVEN.

Het vonnis van Prof. Haitjema.

VIII.

Nog is Prof. Haitjema niet uitgeredeneerd.

De Gereformeerde Kerken zijn van het rechte spoor afgegleden.

Tot dit resultaat kwam hij in zijn betoog.

Daarmee stelt hij zich niet tevreden.

Hij wil ook de oorzaken van dit derailement onderzoeken.

Hij is zoo vriendelijk om ongevraagd zich tot commissie te benoemen, welke zal uitmaken of het aan het personeel dan wel aan het materiaal of ook aan het ballastbed ligt.

Hij komt tot de konklusie, dat geen van drieën deugt.

Wat het ballast-bed betreft zegt hij in zijn rapport: „Men is gefundeerd in politieke en kerkelijke positie-keuze. Men is heer en meester op zijn welomtuinde erf, het erf der Calvinisten op het groote terrein van het ontkerkende volksleven, dat als geheel werd losgelaten”. Dit komt alzoo hierop neer: het ballast-bed is te smal en het grint ervan deels te fijn en deels te scherpkantig.

Wat het personeel aangaat: „Het (n.l. de eigenaardige geestelijke gesteldheid) is er een van veruitwendiging, van rationalistische lust tot klaarheid en duidelijkheid, van een onmiskenbaren antihese-wellust en on-geestelijke partij-discipline. Het tot politieke mondigheid geraken van het anti-revolutionaire volk, dat zijn generelen staf toch maar immer nog weet te hebben op politieke erva, heeft den al te voorspoedigen groei van deze mentaliteit niet weinig bevordert”. Alzoo: aan het personeel

is te spoedig zelfstandigheid toegekend, bovendien was het niet slechts eenzijdig en onvoldoende, maar volstrekt verkeerd geschoold.

En het materiaal? Het is blik in plaats van staal. Of om met Prof. Haitjema te spreken: Kuiper — de stellig godvruchtige en geniale, maar dan toch... de boeman! — heeft wind gezaaid en storm geogst. Maar men hoore den Groninger hoogleraar zelf!

„Het gehele leven, staatkundig en kerkelijk, kwam zoo in het teken der tegenstelling te staan. Het zette een stempel op heel het denken en handelen. Wat wonder, dat ook de Asser Synode, als grootsche manifestatie van deze bepaalde mentaliteit, dit cachet van het enteder-oder, of het een — of het ander, maar in ieder geval alles bewust, en ten einde toe „klaar door-dacht” — vertoont? Aan Dr Geelkerken wordt in het Synodaal rapport verweten, dat hij ondoordacht en lichtvaardig is geweest, omdat hij zulk een actie heeft ontketend, terwijl hij toch in zake de exegese van Genesis 2 en 3 bekende: ik heb geen bepaalde exegese. En als Dr Geelkerken schrijft, dat hij ten volle aanvaardt al hetgeen in de H. Schrift, ook in Gen. 1-3, letterlijk staat, als absoluut gezaghebbende Openbaring Gods, — dan staat de Asser Synode direct klaar met de onderscheiding: formeel-materieel. „Formeel erkent ge daarmede het volstrekte Schriftgezag wel, Dr Geelkerken, maar materieel... dat blijft dan nog de vraag”.

Wat men maar „formeele erkenning” van het Schriftgezag noemen wil!

Dat had de geniale grootmeester van het Nederlandsche Nieuw-Calvinisme, Dr A. Kuiper, voorzeker nimmer kunnen vermoeden, dat een latere generatie van zijn volgelingen zoo in het formalisme zou verzonken, terwijl het om de materie vecht! Toch — en nu tast ik naar den diepsten grond voor den droeven afloop van het Geelkerken-proces — is Kuiper zelf door zijn werken, en vooral, door zijn principiële beredeneeren van zijn werken, niet onschuldig aan deze geestesgesteldheid van het Assensche Calvinisme. Hij heeft wind gezaaid, — de storm moet geogst worden. De wind, dien Kuiper zaide, was aanvankelijk zoo frisch, zoo opklarend, zoo stalen tot beslistheid tegenover de slaphed van liberalisme en „verlicht” Christendom in de 19e eeuw. Doch de storm, die is losgebroken op de Gereformeerde-kerkelijke erva van den jongsten tijd, is vernielend, ontvrichtend zelfs de belijdenia, waarvoor de vaders goed en bloed hadden veel gehad.

„Uit het Egypte der wereldsche cultuur neemt een mensch licht te veel mee,” zeide Origenes reeds in zijn dagen, als hij aan de geschiedenis van Koning Jerobeam dacht en diens invoering van den (Egyptischen) kalverendienst te Bethel en Dan. Zoo is het. Uit het land van de wereldsche cultuur neemt de reformator van den eeredienst licht te veel mede. Was Dr Kuiper niet zulk een geweldige reformator, die het land der „Aufklarung”-cultuur had verlaten niet veel meer, dan hij in den dienst van zijn God en tot uithouw van een Calvinistische wereld- en levensbeschouwing gebraken kon? Deed hij de „verlichtings”-wijsbegeerte niet te groote eer aan, door zijn anti-revolutionaire staatkunde zoo uit te werken, dat de Christen voluit zich stellen mocht op den bodem der nuchtere werkelijkheid, mede uit hooft van de eischen der praktijk? Was daarmede niet aan de beginselen van de verlichtingswijsbegeerte het eeresalut gebracht, daar toch die beginselen de werkelijkheid zoo hadden doen worden als zij zich in Kuiper's dagen voordeed?

Maar hoe dit ook zij: de lenze, die van den bodem der nuchtere werkelijkheid gaarne gewaagde, klonk door, en werkte na. Ook het theologisch denken binnen de muren der Kerk werd er door beïnvloed; over het geloofsmysterie van den zondeval en de Paradijs-geschiedenis, waarin dit geweldige feit beschreven wordt, kon men gaan redeneeren op den bodem der werkelijkheid van „zaken en feiten, welke bedoeld zijn als te behooren tot de wereld van het zintuiglijk-waarneembare”. En het besef, dat de aldus beschreven werkelijkheid onder de majesteit van Gods bijzondere openbaring nooit een bodem blijft, waarop men staan kan, daar de werkelijkheid Gods haar telkens voor onze voeten doorbreekt, is jammerlijk gaan verkwijnen.

Ik schrijf dit alles niet, om Kuiper's geweldige betekenis te verkleinen. Ik weet, dat hij diep genoeg leefde met zijn God, en rijk genoeg in geniale geestesaanleg was, om te kunnen erkennen, dat de lijn, die ik van zijn werk uit trek, van de branding van zijn kerkelijken en politieken strijd uit, niet op fantasie beruiste.

Ik wees alleen op de mijns inziens diepste oorzaak voor het teleurstellend verloop van het Geelkerken-proces, om het mijne bij te dragen tot het zuiver stellen der diagnose; iets wat niet overbodig kan heeten, als het gaan zal om genezing van het Gereformeerde-kerkelijk leven (en daarbij denk ik niet uitsluitend aan de Gereformeerde Kerken) in ons vaderland.”

Ik meen, dat ik, door Prof. Haitjema zoo ruim aan het woord te laten, voor genoegzame objectiviteit heb gezorgd.

Wij zijn nu aan het eind van het overzicht over zijn artikel.

Hebben wij ons hier en daar reeds eenig kritiek veroorloofd, thans gaan wij tot meer opzettelijke kritiek over.

Om de oriëntering gemakkelijk te maken, zullen wij haar onderbrengen in afzonderlijke artikelen en daarmee deze artikelenreeks sluiten.

— Ons Kultuurmonument.

Wezen wij in ons jaaroverzicht over 1926 op den gezonden kultuurdrang, welke er onder ons Gereformeerde volk openbaar wordt, zonder vrees voor tegenspraak mag wel geconstateerd worden, dat ons grootste kultuurmonument is onze Vrije Universiteit.

Met de kunst behoort de wetenschap tot de hoogste kultuurgoederen.

In eig
niet ste
Maar
ook daa
den dag
Eigena
historie
ons land
De Les
een kwa
Hollands
horen m
Tocn
voór de
En Z
Wij z
de he
Wij k
Maar
Kunste
Gods.
Daarom
Doch
baar lee
op de w
Wij m
wetensch
tische of
Anders
gaven go
Wij zo
cdeel mo
Dit zo
En het
leiden.
Maar
wil, heef
hoeven t
deelen, t
Hij hee
Universit
Versta
ons hier
Op de
beginsel
hebben v
Is het
leeraar
ontviel e
voorbije
gereedste
de Unive
van wete
Is hier
in het b
moet sta
ben te a
Men so
circulaire
uitging o
(vanwege
Met o
wij voo
De V
Colijn
„De I
We ste
meer n
Maar v
Gods. I
varen. I
Het p
der We
we den
angstig
deren,
voordm
Willet
eener te
den and
aan ons
einden,
baar zij
Voort
jaar, het
scheidt,
aangeno
Teneit
werd u
inzake
wegen, i
verwach
doen ga
offers
benader
gewezen
Vast sta
vraagsta
Provinci
te dien
vergader
Kunne
op de v
worden
er geste
het jaar
vat. In
dingen
kapita
ningen
een boh
inkonste
aanvank
begin te